

Marek Szajda

[Wrocław]

 <https://orcid.org/0000-0002-1938-6762>

**Warsztaty historii mówionej
Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”
w 2020 r.**

DOI: 10.26774/wrhm.277

Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” we Wrocławiu od wielu lat podejmuje działania na rzecz propagowania metody historii mówionej. Pracownicy tej instytucji wykorzystują przy tym swoje doświadczenia projektowe, a także Archiwum Historii Mówionej, które z każdym rokiem powiększa się o co najmniej kilkadziesiąt rekordów. Promowanie oral history odbywa się na kilku płaszczyznach. Do tych najistotniejszych należy zaliczyć organizację konkursu grantowego dla młodych badaczy pn. „Grant Oral History”, publikację „Wrocławskiego Rocznika Historii Mówionej”, prowadzenie zajęć dla studentów kierunku historia w przestrzeni publicznej w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego czy organizację warsztatów dla osób zainteresowanych tą metodą pozyskiwania wspomnień.

Również w roku 2020, który wszyscy zapamiętamy przez pryzmat pandemii oraz wprowadzonych ograniczeń życia codziennego, pracownicy Ośrodka podjęli się przygotowania sesji warsztatowych, które odbyły się w dwóch cyklach: pierwsza w dniach 22–24 kwietnia, druga – 3–5 czerwca. Wprawdzie obowiązujące restrykcje uniemożliwiały osobiste spotkania z uczestnikami szkoleń, jednak wpłynęły na rozwój innych – zdalnych form organizacji wydarzeń. Tak też było i w przypadku warsztatów historii mówionej, które w całości odbyły się online poprzez jedną z platform internetowych. Choć taką formułę można traktować jako ograniczającą dotychczasową działalność i interakcję, w rzeczywistości miała ona również wiele pozytywnych. Do tych najważniejszych zaliczyłbym możliwość uczestnictwa w warsztatach osób z oddalonych od Wrocławia miast, m.in. z Gdańska, Łodzi, Warszawy, Szczecina, a nawet z zagranicy (jedna osoba z Hiszpanii).

Nie tylko miejsce zamieszkania różnicowało naszych uczestników. Warto zwrócić uwagę na zainteresowania badawcze oraz profil zawodowy osób, które zgłosiły się na warsztaty. W grupie ponad 40 osób, które uczestniczyły w obu sesjach warsztatowych, znaleźli się wykładowcy akademicki, absolwenci oraz studenci reprezentujący różne dyscypliny naukowe, m.in. historię, socjologię, etnologię i antropologię, filologię obce, historię sztuki, a także zarządzanie czy geografę. Niektóre osoby były zawodowo związane z muzeami, uczelniami, organizacjami pozarządowymi i instytucjami kultury, nie tylko jako pracownicy, ale również w roli wolontariuszy. Jedynie w kilku przypadkach uczestnicy rekrutowali się spośród uczniów, choćby licealistów. W warsztatach wzięły również udział laureatki x edycji „Grantu Oral History” Ośrodka.

Zarówno pierwszą, jak i drugą sesję warsztatową podzielono na trzy tematy realizowane w kolejne dni. Podczas obu edycji miałem przyjemność wystąpić jako pierwszy, wprowadzając uczestników w tematykę historii mówionej, jej ogólne zagadnienia, w tym definicję podstawowych pojęć. Nakreśliłem przy tym pokrótce rozwój oral history w Polsce oraz na świecie. Na przekazanej wiedzy bazowałem w późniejszej części prezentacji, opowiadając o metodzie biograficznej, a także

kolejnych etapach oraz fazach przeprowadzania rozmowy. Drugiego dnia głos zabrała dr Ewa Maj (Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”), która swoją część poświęciła tematyce pamięci autobiograficznej w metodologii historii mówionej – jej funkcjonowaniu, rodzajach, trwałości oraz różnych koncepcjach psychologicznych, m.in. autorstwa Endela Tulvinga czy Martina A. Conwaya. Wiedzę na ten temat należy uznać za niezwykle pomocną podczas prowadzenia wywiadu i jego późniejszego wykorzystania. Prócz wielu cennych kategorii psychologicznych dotyczących pamięci prelegentka w swoim wystąpieniu odniosła się do własnego doświadczenia oraz projektów oral history realizowanych przez Ośrodek. Wspominała przy tym nie tylko o naukowej stronie działalności na przykładzie „Wrocławskiego Rocznika Historii Mówionej”, ale również popularyzacyjnej, omawiając projekt „100 100-latków na 100-lecie”, realizowany w ramach Programu Wieloletniego „Niepodległa”. Trzeciego dnia uczestnicy spotkali się z gościem zaproszonym spoza instytucji – dr Aleksandrą Paprot-Wielopolską, antropolożką z Uniwersytetu Gdańskiego, która przygotowała wystąpienie pt. „Historia mówiona w praktyce, czyli jak zostać dobrym badaczem”. Jej prezentacja została przyjęta z dużym zainteresowaniem, zwłaszcza gdy prelegentka przywoływała osobiste doświadczenia badawcze, omawiając przy tym istotne kwestie czy nieoczekiwane problemy pojawiające się podczas rozmowy ze świadkiem historii. Wśród poruszonych przez nią zagadnień znalazły się zarówno te techniczne, choćby dotyczące wyboru sprzętu, jakości nagrania, jak i merytoryczne, dotyczące przede wszystkim tworzenia kwestionariusza badawczego, budowania relacji z rozmówcą i jego rodziną czy etyki w historii mówionej (w odwołaniu do rekomendacji etycznych Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej).

Każda z omawianych części warsztatów oparta była na literaturze, na której podstawie prowadzący formułowali pytania do uczestników, a także prowokowali ich do dyskusji. Wśród autorów poleconych artykułów znaleźli się cenieni praktycy i teoretycy, m.in. prof. Marta Kurkowska-Budzan, prof. Kaja Kaźmier-ska, prof. Tomasz Maruszewski czy dr Rafał Beszterda. Na zakończenie każdego dnia warsztatów przewidziano sesję pytań, podczas której uczestnicy mieli także możliwość podzielenia się swoimi doświadczeniami czy wątpliwościami. W ramach podsumowania warsztatów organizatorzy skierowali do uczestników prośbę o wypełnienie ankiety ewaluacyjnej. Analiza przesłanych odpowiedzi pozwala stwierdzić, że niemal wszyscy wysoko ocenili formę i przebieg warsztatów, a także dobór i prezentację treści.

Zaledwie sześć godzin, bo tyle sumarycznie trwała jedna sesja trzydniowych warsztatów, należy traktować raczej jako wprowadzenie do tematu historii mówionej: poznanie najważniejszych definicji, założeń metodologicznych oraz zętknięcie się z literaturą przedmiotu. Z pewnością dla wielu osób był to początek „przygody z historią mówioną”. Jej dalszy ciąg, a także pozyskaną wiedzę, zweryfikują pierwsze wywiady i projekty, które z pewnością w przyszłości będą

realizować uczestnicy warsztatów. Na koniec warto podkreślić, że zainteresowanie omawianymi warsztatami było duże, a wśród uczestników znalazły się osoby z odmiennym doświadczeniem zawodowym, zainteresowaniami oraz w różnym wieku. Pomimo nowej formuły, a może właśnie dzięki niej, i łączeniu zdalnemu, warsztaty należy uznać za przeprowadzone z sukcesem. Kolejne sesje warsztatowe planowane są w roku 2021. Zależnie od warunków będą to spotkania online lub w tradycyjnej formie w Ośrodku „Pamięć i Przyszłość” / Centrum Historii Zajezdnia we Wrocławiu.